

אהרן אמיר : מבוא למבחר סיפורים של "קשת"

ישראל, כמדינה, עולתימים היא בקהל גויים ומדינות. והחברה הלאומית הנוצקת והולכת בדפוס פוליטי־טריטוריאלי זה — ברוב מהומה ועצבון, אך גם בקול דממה דקה ובחדוות־גידול חסוכת־ניב, כחוק לעם ועם מימות־עולם — אף היא עודה תינוקת, כמעט ואמרנו: עובר, חרף מטעני העבר והמסורת שנושאים עמהם רוב היסודות ההטרונגיים שהוטלו לתוכה בערבוביה, על מידת המשותף שביניהם ועל המפורד והמפריד שבהם. יצירתו הרוחנית הספציפית של קיבוץ־אדם זה היא, בהכרח ובמכריע, יצירתם של גידולי הארץ הזאת והלשון הזאת והאקלים הזה, בגילוייו הגשמיים והתרבותיים כאחד.

ואולם הסיפורת העברית החדשה, דומה שעל אף צעירותה והרוח הרעננה שפמו חופפת היתה על פסיעותיה הראשונות, לפני 15, או 20, או 25 שנה, עד־מהרה נמצאה סובבת במעגל סגור אף מוגבל. את תחומיו של מעגל זה חגו לה רדידות הקרקע התרבותית שממנה ינקה, האנטי־אינטלקטואליזם המפורש והמופגן של ההווי שבו צמחה, הציוויים והסיסמות שעליהם נתגדלה, ובשלב מאוחר אולי יותר — גם אי־ההתאמה המהותית, הנפשית בין אותה מידה, מועטה או מרובה, של ייחוד אמיתי, אותנטי שהיתה בה לבין אותה קרקע, אותו הווי, אותם ציוויים וסיסמות.

אי־התאמה מעין זו — בהיקף אחר, על רקע אחר ובגילויים אחרים — הריהי, כמוכן, נשמת־אפה של כל יצירה ספרותית בעלת־משקל, ובפרט בתקופת־נוֹ־אנו. היא־היא המקור החי והמחייב לתסיסה, למרדות ולנון־קונפורמיזם בספרות העולם בת־זמננו. בתרבות בשלה, בספרות בוגרת, הריהי באה על ביטוי בקריאת־תגר מתחדשת־תדיר, בהתמודדות מתחדשת־תדיר עם בעיות הקיום האנושי כמו גם עם ערכיה של המסגרת הרוחנית והחברתית שבה היא מתרקמת.

ימים רבים, רבים מדי, כמו העדיפה הסיפורת העברית החדשה לבוא בשיג־ושיח עם עצמה ועם ייחודה בהתפנסה לתוך עצמה. לא מקרה הוא שהצד החזק שלה היה כמעט תמיד בספירה, האוטוביוגרפית בדרך־כלל, של החייאת הנעורים, על פעילותם

הקולקטיבית, בקרב או בשלום — או, ביתר דיוק וצימצום: של החייאת עולם-הילדות, מיצוי החווייתי, עילוי האמנותי. אך עם כל ההישגים האמנותיים שהשיגה בשדה-הכוחה זה, שתכופות אכן נאים היו למדי, הרי הם עצמם היה בהם, בסיפומם, גם משום גילוי מובהק של חוסר-בטחון-עצמי, של רתיעה מן המציאות המבוגרת והאחרת, כמו גם של רתיעה מפני כל המתייצב מתודעת-ייחודה. הפרובלמטיקה שלה חופפת היתה אפוא את זו של כלל הדור העברי החדש וכלל ההוויה הקיבוצית שהיא שתולה בתוכה.

הספירה החסויה והמוגנת, ה"אוטונומית" והאינטימית כל-כך, של חוויות-ילדות ונעורים עודה משמשת כר-יניקה ומקור-השראה להרבה מטובי הסיפורים שנכתבו בארץ בשנים האחרונות, ואחדים מהם ימצא הקורא גם באנתולוגיה המוגשת לפניו בזה. אבל הוא ימצא כאן, בצד ערגתו הפורצת של ס. יזהר לבריחה אל חירות קמאית (בסיפור "הנמלט"), ובינה לבין אימת המבוי הסתום של א. ב. יהושע (בסיפור "הסיום", האחרון בקובץ), גם מבחר מן הסיפורים — המתרבים והולכים, המעמיקים והולכים — המעידים על חתירתה של הסיפורת העברית בשנים האחרונות להתמודדות עם הסובב אותה כמו גם עם עצמה, עם בגרותה העולה שלה. דומה כי אכן יותר ויותר היא מטה אונן לקול המונו של עולם, לקול העולם בהמונו. יותר ויותר גם קשובה היא לפנימיותה שלה. יותר ויותר היא הורסת להשתחרר, להבקיע סגור מעגלים שנתחמו לה מברון.

הסיפורים המקובצים באנתולוגיה הזאת (פרי-עטם של מחברים שגילם הממוצע הוא 33 בקירוב) לקוחים כולם מתוך אלה שנדפסו בארבע שנות קיומו הראשונות של "קשת", הרבעון לספרות, עיון ובקורת. לא האנתולוגיה אף לא "קשת" עצמו לא התימרו לסול נתיבות לספרות העברית; אבל, אגב סקירה-לאחור, אולי יתברר פעם כי, כזו כן זה, היו אלה ציונים בדרכה, ציונים בעלי משמעות כלשהי.

הדברים נדפסו בראש האנתולוגיה של "סיפורים עבריים בני-זמנו", מבחר הסיפורים שנדפסו ב"קשת" בארבע השנים הראשונות לקיומו. (הוצאת "עם הספר", 1962).